

Sygn. akt I AGa 4/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Dariusz Małkiński (spr.)
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska SSA Jarosław Marek Kamiński
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2020 r. w Białymstoku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Spółki z o.o. w R.**

przeciwko **P. P.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 29 października 2019 r. sygn. akt V GC 89/19

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód: (...) sp. z o.o. w R. wniósł o zasądzenie od pozwanego P. P. sumy 80.804 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, na którą składają się następujące kwoty:

- 23.747,43 zł tytułem należności głównej wynikającej z wyroku wydanego przez Sąd Rejonowy w Skierniewicach, sygn. akt: V GC 473/13;

- 6.126,84zł tytułem ustawowych odsetek liczonych od dnia odsetek wskazanych w wyroku do dnia postanowienia o umorzeniu egzekucji;

- 66 zł tytułem kosztów postępowania klauzulowego, sygn. akt: V GC 473/13;
- 618,08 zł tytułem kosztów bezskutecznej egzekucji, w tym kwota 600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie o sygn. akt: Km 1867/16;
- 32.909,01 zł tytułem należności głównej wynikającej z wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi, sygn. akt: XIII Ga 235/15;
- 8.643,80 zł tytułem ustawowych odsetek liczonych od dnia odsetek wskazanych w wyroku do dnia postanowienia o umorzeniu egzekucji;
- 5.499,82 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwota 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, sygn. akt: XIII Ga 235/15;
- 2.500,97 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 78 zł tytułem kosztów postępowania klauzulowego, sygn. akt: XIII Ga 235/15;
- 613,25 zł tytułem kosztów bezskutecznej egzekucji, w tym kwota 600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym, sygn. akt: Km 1866/16.

Wniósł również o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powód podniósł, że w/w kwoty dochodzone są od P. P. jako członka zarządu spółki (...) S.A, wobec której prowadzona egzekucja okazała się bezskuteczna. Jako podstawę powództwa wskazał art. 299 § 1 k.s.h.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na swoją rzecz od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 29 października 2019 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną:

Spółka (...) S.A. w R. w ramach współpracy gospodarczej wynajmowała od (...) sp. z o.o. w R. maszyny budowlane.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2014 roku Sąd Rejonowy w Skierniewicach w sprawie o sygn. akt: VGC 473/13 zasądził od (...) S.A. w R. na rzecz (...) sp. z o.o. w R. kwoty: 23.747,43 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 listopada 2013 roku do dnia zapłaty oraz 162 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wyrok ten został zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Na skutek apelacji od tego wyroku Sąd Okręgowy w Łodzi orzeczeniem z dnia 24 sierpnia 2015 roku w sprawie o sygn. akt: XIII Ga 235/15 zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie w ten sposób, że kwotę zasądzoną w pkt. I podwyższył z 23.747,43 zł do 56.656,44 zł, zaś kwotę kosztów procesu podwyższył ze 162 zł do 5.499,82 zł. Zasądził również od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.597,59 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Wyrok ten został zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Postępowania egzekucyjne prowadzone w oparciu o wskazane tytuły wykonawcze zostały umorzone z uwagi na bezskuteczność egzekucji.

P. P. pełnił funkcję prezesa zarządu Spółki (...) S.A. w okresie od 3 października 2011 roku do 30 czerwca 2015 roku. Pismem z dnia 17 listopada 2017 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem, której P. P. nie uiścił.

Oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne.

Na wstępie wskazał, że w niniejszej sprawie nie znajdzie zastosowania art. 299 k.s.h., który dotyczy wyłącznie odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i nie odnosi się do członka zarządu spółki akcyjnej. Bezsprene firma (...), której prezesem zarządu był pozwany, funkcjonowała jako spółka akcyjna a nie spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, zatem roszczenie oparte o w/w przepis uznał za chybione.

Żądania powoda nie uzasadniały również alternatywnie wskazane podstawy prawne, tj. art. 415 k.c. i art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego.

Odnosząc się do pierwszej z nich, wskazał, że przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej określonej w art. 415 k.c. są: zaistnienie szkody; wystąpienie faktu, za który ustawa czyni odpowiedzialnym określony podmiot, czyli czynu niedozwolonego oraz związek przyczynowy między czynem niedozwolonym a szkodą w tej postaci, czyli, że szkoda jest zwykłym następstwem wymienionego czynu, przy czym ciężar dowodu co do wszystkich tych okoliczności obciąża poszkodowanego. Żadna z przesłanek odpowiedzialności wynikających z art. 415 k.c. nie jest objęta domniemaniem. W niniejszej sprawie powód przedłożył jedynie odpisy prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Skierniewicach i Sądu Okręgowego w Łodzi oraz wskazał, iż pozwany, będąc osobą obowiązana do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, obowiązku tego zaniechał, co nie dowodzi, że wykazał szkodę, która pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z działaniem/zaniechaniem pozwanego. Dodał, że precyzyjne ustalenie daty niewypłacalności dłużnika w wypadku przesłanki "utruty zdolności do wykonywania wymagalnych zobowiązań" nie jest proste i wymaga głębszej i wnikliwej analizy sytuacji przedsiębiorstwa dłużnika.

Co do drugiej podstawy odszkodowawczej określonej w art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego wskazał, że wprawdzie w świetle regulacji aktualnie obowiązującej wierzyciel korzysta w tej materii z domniemań. Niemniej jednak przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 15 maja 2015 roku- Prawo restrukturyzacyjne, zmieniającą ustawę Prawo upadłościowe i naprawcze z dniem 1 stycznia 2016 roku (Dz. U z 2015, poz.978), a zatem nie obowiązywał w czasie, gdy funkcję prezesa zarządu spółki (...) S.A. pełnił pozwany. Skoro P. P. sprawował tę funkcję w okresie od 3 października 2011 roku do 30 czerwca 2015 roku, to zakres jego obowiązków i odpowiedzialności winien być oceniany na podstawie zasad określonych w przepisach ustawy- Prawo upadłościowe i naprawcze z dnia 28 lutego 2003 roku (Dz. U. z 2003 r., nr 60, poz. 535). Zgodnie ze stanowiskiem doktryny w przypadku art. 21 Prawa upadłościowego, ciężar dowodu co do winy osoby zobowiązanej do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spoczywa na uprawnionym do odszkodowania". W przedmiotowej sprawie powód winy po stronie pozwanego nie wykazał, a zatem nie udowodnił zasadności swojego roszczenia w oparciu o tę podstawę prawną.

Końcowo Sąd zauważył, że wprawdzie przepisy intertemporalne Prawa upadłościowego nie regulują wskazanego wyżej przypadku *expressis verbis*, nie mniej jednak stwierdził, że wszelka interpretacja odnosząca regulację aktualnie obowiązującego art. 21 Prawa upadłościowego do stanów faktycznych sprzed wejścia w życie przepisów nowelizujących, pozostawałaby w jawnej sprzeczności z jedną z podstawowych reguł całego systemu prawa polskiego tj. z zasadą *lex retro non agit*. R. - na zasadzie wyjątku- dopuszczalna jest bowiem jedynie wówczas, gdy zmiana prawa związana jest z korzyściami lub nagrodami, bezwzględnie natomiast niedopuszczalne jest stosowanie nowego prawa jako surowszego. W tych warunkach nowe brzmienie przepisu nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ wskazana wyżej nowelizacja w znaczący sposób zaostrzyła zakres odpowiedzialności osób obowiązanych do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłością, a zatem była wyraźną zmianą na niekorzyść.

Z tych względów Sąd Okręgowy oddalił powództwo, zaś o kosztach procesu orzekł na mocy art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, który zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 21 ustawy Prawo upadłościowe poprzez jego nieprawidłową wykładnię i bezzasadne przyjęcie, iż z uwagi na to, że w/w przepis w obecnym brzmieniu nie obowiązywał przed dniem 1 stycznia 2016 roku nie znajduje on zastosowania w niniejszej sprawie, bowiem pozwany pełnił funkcję członka zarządu spółki (...) S.A. w okresie od 3.10.2011r. do 30.06.2015 r., stąd jego zastosowanie pozostawałoby w jawnej sprzeczności z zakazem retroaktywności;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 21 ust. 3a ustawy Prawo upadłościowe poprzez nieuprawnione przyjęcie, iż ciężar wykazania winy osoby obowiązanej do złożenia wniosku o upadłość spoczywa na uprawnionym do odszkodowania, bowiem prawo upadłościowe i naprawcze przed dniem 1 stycznia 2016 roku nie przewidywało odpowiednika dzisiejszego art. 21 ust.3a i nie statuowało domniemań, które w odniesieniu do odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika istnieją obecnie;

3) naruszenie art. 448 Prawa restrukturyzacyjnego w zw. z art. 21 ust. 3a ustawy Prawo upadłościowe poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy z treści tego przepisu wynika, iż dotyczy on oceny zdarzeń, które miały miejsce przed wejściem w życie ustawy, w postępowaniu restrukturyzacyjnym bądź upadłościowym wszczętym już po jej wejściu w życie, a tym samym, że przepisy o skutkach wszczęcia postępowania co do osoby, majątku i zobowiązań dłużnika lub upadłego, w tym odpowiedzialności członków zarządu, stosuje się również do zdarzeń prawnych, które miały miejsce przed dniem wejścia w życie ustawy;

4) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez bezzasadne uznanie, iż powód nie wykazał, iż zaniechanie złożenia przez pozwanego wniosku o ogłoszenie upadłości nie dowodzi, że należności, wynikające z przedstawionych przez powoda orzeczeń sądowych, stanowią szkodę, która pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z zaniechaniem pozwanego;

5) naruszenie art. 98 k.p.c. poprzez bezzasadne uznanie, iż powód jako strona przegrywającą sprawę jest obowiązany zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i obrony.

Wskazując na powyższe zarzuty, wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Zachowując chronologię zarzutów apelacyjnych, należy na wstępie podkreślić niezasadność przekonania powoda, że przyjęta przez Sad Okręgowy wykładnia zakazu retroaktywności jest błędna, zaś art. 21 ust. 3a ustawy Prawo upadłościowe w obecnym jego brzmieniu znajdował zastosowanie w stanie faktycznym obejmującym okres od 3.10.2011r. do 30.06.2015 r.

Zgodnie z art. 3 k.c. ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba, że to wynika z jej brzmienia lub celu. Chociaż zasada nieretroakcji nie czerpie wprost z przepisu Konstytucji R.P., to wyprowadzana jest z jej art. 2. Przyjmuje się tutaj, że „zasada niedziałania prawa wstecz stanowi podstawową zasadę porządku prawnego. Znajduje ona swoje oparcie w takich wartościach jak bezpieczeństwo prawne i pewność obrotu prawnego oraz poszanowanie praw nabytych (tak T.K. w wyroku z dnia 28 maja 1986 roku, U 1/86, OTK 1986, nr 1, poz. 2). Złamanie zakazu działania wstecznego nowej ustawy musi z niej wynikać w sposób niewątpliwy i nie może być wyprowadzane w drodze interpretacji (por. S.N. w postanowieniu z dnia 16 grudnia 2003 roku, II CK 328/02, L.).

Nie ulega wątpliwości, że odpowiedzialność pozwanego osadzona jest w określonych precyzyjnie ramach czasowych i prawnych. Brzmienie art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego do momentu jego nowelizacji w ustawie obowiązującej od 1.01.2016 r. (Dz. U. 2015.978), zakładało odpowiedzialność członka zarządu na ogólnych zasadach deliktowych.

Przepis stanowił bowiem, że osoba, o której mowa w jego ust. 1 i 2 ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku w terminie określonym w ust. 1. Powszechnie przyjmowało się wówczas w doktrynie i orzecznictwie (co słusznie podniósł Sąd I instancji), że obowiązek przeprowadzenia pełnego dowodu szkodowego obciążał w takiej sytuacji wierzyciela, który udowodnić winien, że w wyniku zaniechania zgłoszenia wniosku o bankructwo zmniejszył się majątek masy upadłości i wskutek tego w podziale funduszków masy nie otrzymałby on nic lub mniej, niżby na niego przypadło w sytuacji terminowego zgłoszenia wniosku o upadłość (por. orzeczenie S.N. z 9 września 1938 roku, CI 213/38, OSN 1938, poz. 188 i odwołujący się do niego pogląd A. Jakubeckiego przedstawiony w tezie 7 do art. 21 Prawa upadłościowego w „Prawo upadłościowe i naprawcze” Zakamycze 2003, s. 71; zob. także stanowisko S. Gurgula przedstawione w tezie 7 do art. 21 Prawa upadłościowego w „Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz. 5 wydanie” C.H. Beck 2004, s. 65). Powód z pewnością nie podołał powyższemu obowiązkowi- więcej, przyjął niezasadnie, że nie ciąży on na nim.

Mając na uwadze powyższe, przyjąć należało, że Sąd Okręgowy zasadnie pominął obecną treść art. 21 ust. 3a Prawa upadłościowego w procesie subsumcji swoich ustaleń faktycznych pod wskazane przez siebie normy prawa materialnego. Wbrew twierdzeniom apelacji nie istniały przesłanki pozwalające na zastosowanie w niniejszej sprawie przepisu obecnie obowiązującego art. 21 z uwagi na treść art. 448 ustawy z dnia 15 maja 2015 roku Prawo restrukturyzacyjne (najnowszy tekst jednolity w Dz. U. 2020.814), który stanowi, że przepisy o skutkach wszczęcia postępowania co do osoby, majątku i zobowiązań dłużnika lub upadłego stosuje się również do zdarzeń prawnych, które miały miejsce przed dniem wejścia w życie ustawy. Krąg podmiotów, których dotyczy cytowany przepis oraz jego zasięg przedmiotowy nie budzi tutaj większych wątpliwości i obejmuje dłużnika restrukturyzacyjnego, upadłego oraz ich majątków i zobowiązań. Ustawa w art. 4 określa zresztą bliżej podmioty, do których jest adresowana i brak w tym wyliczeniu członków zarządu spółek kapitałowych, czy generalnie organów gospodarczych osób prawnych.

Analizując powyższe kwestie, wypada też uzupełniająco dodać, że w obecnym stanie prawnym (art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego in fine) źródłem skutecznej egzoneracji członka zarządu jest wykazanie, że w terminie, o którym mowa w ust. 1, otwarto postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Tymczasem w okresie piastowania przez pozwanego funkcji członka zarządu w prawie polskim nie występowała jeszcze instytucja postępowania restrukturyzacyjnego, czyli jedna z przesłanek potencjalnie zwalniających pozwanego z odpowiedzialności jest dla niego obiektywnie nieosiągalna. Okoliczność ta wzmacnia, chociaż nie bezpośrednio, argumenty o zasadniczej odmienności obecnie obowiązujących przepisów i środków prawnych i rzeczywistości obrotu prawnego w latach 2011- 2015, kiedy pozwany był członkiem zarządu spółki akcyjnej, co pozwala wykluczyć tezę o możliwości stosowania obecnego art. 21 Prawa upadłościowego do stanów faktycznych sprzed 1.01.2016 r.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez uznanie, że niewyegzekwowane należności wynikające z przedstawionych przez powoda orzeczeń sądowych nie stanowią szkody, to Sąd Apelacyjny zauważa, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdzenie takie nie pada. Sąd Okręgowy potraktował bowiem zbiorczo wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego i uznał, że nie doszło do ich pełnego i wszechstronnego udowodnienia. Niezależnie od powyższego podkreślić należy, że w realiach sprawy takiej jak niniejsza szkodą powoda nie jest cała niewyegzekwowana kwota, ale jedynie ta jej część, którą mógł on odzyskać w ramach terminowo zgłoszonego wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. Formułowany na tym tle zarzut apelacji trafia więc w próżnię.

Mając na uwadze powyższe, apelacja powoda podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c. O kosztach procesu odwoławczego orzeczono zgodnie z art. 98 i 108

§ 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 i § 10 ust.1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22.10.2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

(...)